

Christopher Francis Patten

Başkan Barack Obama'nın Avrupa'ya ilk resmi ziyareti çok başarılıydı ve tüm Amerika severler için bir keyif kaynağı oldu. Bu belki de şaşırtıcı olmamalı, sonuçta Obama aslında gerçekte oy vermeyen Avrupalı halkın Beyaz Saray için büyük bir çoğunlukla tercihiydi. Eski ve yeni Avrupa'da arkasından büyük oranda yas tutulmayan bir Başkanı takip ediyorsunuz. Üstelik, galibiyetini önemsiz göstermeden, Avrupalı benzerlerinin yanına koyduğunuzda karizma ve otorite açısından da aşırı bir rekabetle karşılaşmıyor. Halen dünyanın tek süper gücünün yeni seçilmiş lideri olarak konuşuyor. Ortaklarından hangisi Avrupa adına konuşuyor, konuşacak bile olsalar ne demeleri gerekirdi ve meslektaşları onlarla hemfikir olur muydu? Şimdi burada tipik bir Avrupalı varsayımını itiraf ediyorum. Avrupa kıtasındaki her ülke Avrupa Birliği üyesi olmasa da, Avrupa'dan kastım Avrupa Birliği. Ama birçoğu zaten üyesi ya da gelecekte üye olmak istiyor. Başkan'ın son uğradığı yer, üyelik başvurusunun sonucu hem Avrupa'nın geleceğini, hem de kendi kaderini belirleyecek olan Türkiye'ydі. Üye olmayan en büyük ülkeler, Batı sınırları sık sık değişerek Avrupa'nın son 200 yıllık hikâyesinin örneği olan yarı istekli Ukrayna ile hem kültürel, hem politik hem de coğrafi olarak sadece kısmen Avrupalı olan Rusya'dır. Umarım indirgemem savunulabilir. Bu nedenle "Başkan Avrupa'yı fethetti" lafını ileri sürdüğümde tam olarak fethettiği neydi? Avrupa bugün nedir?

Avrupa Birliği, Avrupa ulus devletlerinin geçmişleriyle başa çıkmalarını ve tek başlarına büyük güç, tepkisel ve vizyoner olamayacakları bir dünyaya uyum sağlamalarını mümkün kılan bir süreç. Tepkisel, çünkü Nazi soykırımını doğurarak iki dünya savaşını tetikleyen etnik milliyetçiliği gömmek için ortaya çıktı. Vizyoner, çünkü en radikal aşamasında imparatorluklardan arda kalan ulus devletlerin küllerinden süper devlet yaratılması kavramını sundu. En pratik ama oldukça devrimsel noktasında da ulus devletlerin tanımlanmış alanlarda egemenliği paylaşmasına ve bu egemenlik konsantrasyonunun işlemlerini sağlayacak, anlaşmazlıkları çözümlen bağlayıcı düzenlemeleri kabul etmesine imkân verdi. Ortaya çıkan oluşum, bazılarının göre ikincinin belirgin damgasına işaret ederken, daha az oranda da vizyon taşıyor. Sonra bir bayrak görüntüsü ya da Beethoven'in *Neşeye Övgü* 'sünün sesi gibi birincinin hâlâ zaman zaman parlamaları oluyor.

Fransa Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing, Avrupa Birliği'ni birbirine bağlayan hukuksal anlaşma temelli konuları 21'inci yüzyıla uygun bir anayasa haline getirmek için oluşturulan Avrupa Konvansiyonu çalışmasını sunduğunda, Philadelphia'da Amerika Birleşik Devletleri kurucularının yaptığı işe yakın bir çalışma olduğunu iddia etti. Bu iddia aslında kafa karıştırıcı bir kendine pay çıkarma yalanıydı. Philadelphia'da alt ulusal oluşumlar, kurumsal dışavurumların birbirine uyum sağlamayı öğrenmesi için yıllar harcamasına rağmen, kendileri bir ulus devlet olmayı kabul etti.

Brüksel'de gururlu ve çoğu çok eski ulus devletler diğerleri ile hangi koşullarda, hangi güçlerini paylaşmaya hazır olduklarına karar veriyorlardı. İflas etmiş şirketler gibi kendilerini tasfiye etmiyorlardı. Amerikan Anayasası, "Biz, halk olarak..." diye başlar, halen onay bekleyen Avrupa Birliği Antlaşması ise, "Majesteleri Belçika Kralı" diye

başlar, diğer tüm Avrupa Birliği ülkelerinin devlet başkanlarını alfabetik olarak saydığı bir listeye devam eder.

Avrupa halkı, meşruiyet ve hesap verebilirliğin kaynağı değildir. Şu veya bu ülkelerin halkları, Avrupa Birliği'ni geçerli kılar ve otoritesini sağlar. Çokça belirtildiği gibi ne Avrupalı halk vardır, ne de Avrupalı seçmenler. Güç sahibi olan ama otoritesi olmayan bir Avrupa Parlamentosu vardır. Avrupalılar, diğer Avrupalı ülkelerin politikaları ile çok ilgili değildir. Öte yandan, televizyonlar kıta genelinde futbol hakkında iyi bilgilendirir. Bu güzel oyun, Avrupalıları, soldaki, sağdaki ve merkezdeki politik partilerin yapabileceğinden çok daha fazla bir araya getirir. Dahası, Avrupa'nın kolektif gündeminden onları en fazla ilgilendirecek siyasi sorunların çoğunun dışlanması ve Avrupa'daki tartışmalara hâkim olan sorunların seçmenler için her zaman ikincil derece öneme sahip olmasını garantiler. Üye ülkeler vergi koyan güçlerini, sağlık, eğitim, emeklilik ve emek piyasasına dair sorumluluklarını Brüksel'e bırakmayacaktır. Hiçbir hükümet, genç kadın ve erkeklerin silaha sarılıp hayatlarını tehlikeye atma kararını verme hakkını başkalarına devretmeyecektir. Yani Avrupa, bir taraftan bir federalistin hayallerinin, öte yandan da bir Avrupa karşıtının kâbuslarının gerçek olması değildir. Bu sözde süper devlet iddialarını Saint Thomas More, "çocuklar için terör" olarak adlandırıyordu. Avrupa'da ulusal egemenlik değişim geçirdi; atılmadı veya gasp edilmedi.

Bunların hiçbiri; sürekli bölgesel işbirliği konusunda çaba gösteren Avrupa'nın, gerçek ve olağanüstü başarılarını küçümsemiyor. Avrupa Birliği, farklı ulusal ekonomileri uluslar ötesi tek bir pazar halinde bir araya getirdi. Nisan 2007'de, IMF bu piyasanın GSYH'sinin Amerika Birleşik Devletleri'ninkinden önemli ölçüde daha büyük olduğunu açıklamıştı.

Üye ülkelerin 12 tanesi tek bir para politikasıyla idare edilirken, aynı zamanda tek bir para birime sahip. Avrupa Birliği'nin uyumlu hale gelmiş bir çevre politikası mevcut. Tek pazar henüz tamamlanmadı, henüz enerji politikalarını ve hizmetlerini tam olarak kapsamıyor ama örnek vermek gerekirse, ilerlemenin boyutu Avrupa Komisyonu'nu rekabet politikasında en önemli küresel aktörlerinden biri haline getirmek için yeterli oldu. Avrupa Birliği'nin dünya sahnesinde neden bir ekonomi devi olarak kabul edildiğini görmek gayet kolay. Elbette, Avrupa Birliği çok daha fazlası olmak istiyor, ama dış politika ve güvenlik politikasında yoğun hevesi elle tutulur gerçeklere dönüştürmek için söylem, sıklıkla politik iradeden çok önce terk ediliyor.

Soğuk Savaş'ın sonu, Avrupa'yı ekonomik rolüyle boy ölçüşecek bir rol aramaya sevk etti. Bunun bir kaç nedeni var. Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla Batı Avrupa, jeostratejik merkezietini ve aynı zamanda Amerikan nükleer şemsiyesi altında sadece hayatta kalıp, zenginleşerek keyfini sürdüğü önemini kaybetti. Belki de Avrupalılar dünyanın dört bir yanında bayraklarının dalgalandığı görkemli günleri hatırladı. Avrupa'nın yeniden inşasında Amerika'nın rolünün, küresel liderliğin getirdiği yükleri paylaşabilecek, demokratik bir ortak yaratmayı hedeflediğini anımsadı. Buna ek olarak Rus İmparatorluğu'nun parçalanması, Avrupa'nın kendi kıtasıyla ilgili istikrara dair sorular yarattı.

Avrupa Birliği, yakın geçmişte İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ı, askerî diktatörlüklerden demokrasiye kaçışlarını emniyete almak için kabul etmişti. şimdi de Doğu'daki sorumluluklarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Buna ek olarak, Yugoslavya'da etnik milliyetçilikten önce devletin çökmesi, 50 yıl önce öldürüldüğüne inandığımız canavarların yeniden dirilmesine neden oldu. 220 binin üzerinde insan öldü, toplama kampları kuruldu, ailelerin evleri yakıldı, etnik temizlik toplumlardı yıktı, savaş suları sadece Ruanda'da değil, Avrupa'da da sessizce kol gezdi. Bütün bunlar, Avrupalıların kısa süre önce güneşlendikleri Dalmaçya sahillerine yakın bir mesafede gerçekleşti. Avrupa ne yaptı? Toplantılar yaptık, güçlü isimler ve zayıf yüklemelerle dolu tebliğler hazırladık, Avrupa'nın zamanı sonunda geldi diye böbürlendik. Ama Avrupa ne istediğine karar veremiyordu. Yugoslavya'nın parçalanmasını durdurmak mı, süreci hızlandırmak mı, yoksa diğer tarafa bakmak mı istiyordu?

Avrupalı iki ülke BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri olmalarına rağmen, nükleer silahlara sahipti. İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri olarak talep etmeye alıştıklarından, hiçbir Avrupa ülkesi kendi başına dünya meselelerini sarsamıyordu. Süveyş'ten geriye kalan ezici derse rağmen, bazıları bunu reddetmeye hazırды ama ağız birliği ederek konuştuklarında ve birlikte hareket ettiklerinde, dünya genelinde daha önemseneceklerini ve daha güçlü bir etki bırakacaklarını elbette anlayacaklardır. Dostları ve koruyucuları olan ABD'nin ortağı olarak, gerçekte nasıl davranmak istiyorlardı? Burada kavramsal bir sorun, üye ülkeleri bölen bir konu vardı. Avrupa esas olarak Atlantik ötesi kemer için bir sütun inşa etmeye mi odaklanmalı, yoksa kemerin kendisini inşa etmeye mi?

Birçok mecaz gibi, semboller de tartışmanın önüne geçiyor ve tarafsız analizi karıştırıyor. Ama bu mimarı sembolün iki ucunda duran Britanya ile Fransa ve ortalarında bir yerde duran Almanya arasında kesinlikle bir fikir ayrılığı vardı. 1940'lardan beri, Britanya kendini esasen, Amerika'nın sonradan Avrupa Birliği üyesi olmuş sırdaşı olarak görmekteydi. Britanya Başbakanı Tony Blair, hafifçe bir öksürük ve büyüklere yerinde söylenen kibar bir sözle Beyaz Saray'da "sadık kâhya" rolünü oynamaya çalışıyordu. Londra'nın bugünlerde Amerikan yönetimlerine "özel ilişki" tabirini söyletmek için periyodik denemelerinden daha alçaltıcı ne olabilir? Çoğu zaman bunun sonucu genelde Britanya için kötü olurken, Amerika'ya bir faydası olmuyor. Tony Blair, Irak'taki son Başkanınıza Eski Ahit'teki Lut rolünü oynadığında da öyle oldu: "Seni bırakıp geri dönmemi isteme! Sen nereye gidersen ben de oraya gideceğim, sen nerede kalırsan ben de orada kalacağım."

En eski müttefikiniz Fransa'da tutumlar biraz daha kafa karıştırıcı oldu. Avrupa'da nefret etmeye bayıldığımız aynı Amerikan özelliğini aksettiren bir istisnacılıkla ileden çıkarak Harold Macmillan, General Charles de Gaulle için, "Avrupa'dan bahsediyor ama Fransa demek istiyor" demişti. Fransa hevesle sizin McDonaldlarınızı mideye indirirken bile, küreselleşmenin en kötü taraflarını ABD ile bağdaştırıyor. Hiçbir zaman Fransa'nın Amerika eleştirisini kavrayamadım, bunun nedeni Avrupa için çok şey yapmış olmanız mı, yoksa daha da fazlasını yapmamış olmanız mı?

En iyi bildiğim ve sevdiğim iki ülkenin üzerinde çok basit bir nedenle duruyorum. Bu Avrupa Birliği'ni çok destekleyici bir nokta değil ama Fransa'nın, Britanya'nın ve Almanya'nın göbeğinde olmadığı bir Avrupa politikasından bahsetmek mümkün değil.

Diğerlerini küçümsemeye çalışmıyorum ama bu üç büyükleri dışarıda bırakırsanız, fazla bir şey yapılamaz. İngiltere'nin de yarı müstakil bağıllık tarihi nedeniyle bazen önemli olan tek şeyin, Fransa ve Almanya'nın masaya oturması olduğunun farkına varması gerekir.

ABD'nin herhangi bir Avrupa ortaklığının doğası, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazılarımıza öğrettiğiniz derslerle doludur. Herkesin tabi olduğu, meşruluğu uluslararası kurumlar tarafından desteklenen uluslararası bir kanunname olmalı. Kendi başına hiçbir devletin başarıyla üstesinden gelemeyeceği genel sorunlarla uğraşırken, sizinle ortak olarak çalışmak istiyoruz. Avrupa'da çok hayıflanma ve dış gıcırdatma yaratan Bush yönetiminin, dünyanın çekiciliğini küçümseyerek harcadığı duygusu hâkimdi. Şimdi, normal hizmetlerin bizi cezbeden büyüyle ve etkili konuşmayla yeniden devam ettiğini hissediyoruz. Başkan Bush ile neye karşı olduğumuzu biliyorduk. Ama tam olarak neyi savunduğumuzu, daha doğrusu temel olarak Avrupalı olarak gördüğümüz bir dünya görüşünü sürdürmek için neler yapmaya hazır olduğumuzu biliyor muyuz?

Birkaç sorun var. Avrupa'nın çokulusluluğunu tarif ettiğimizde, Gertrude Stein'in Oakland için söylediği, "Orada, bir orası yok" tarzından bir tehlike mi var? Başlangıç olarak; uluslararası kurallara, uluslararası hukukun üstünlüğüne karşı gelindiği zaman ne oluyor? Avrupa ne zaman güç kullanımına gönüllü olur? 11 Eylül sonrası Avrupa, övgüye değer bir hızla küresel bir strateji bildirisi düzenleyip onayladıktan sonra. Robert Kegan, Avrupalıları Venüs, Amerikalıları ise Mars ile kıyasladığında, gözlemin gerçekliği Avrupalıların hoşlarına gideceğinden daha fazlaydı. Venüs'e yatkınlıklarımızın nedenleri açık. Son yüzyılda Mars'ı yok etmeyi denedik. Tabii sonu gelmeyen toplantılara da bağımlıyız, çünkü bunun birbirimize ateş açmaktan daha iyi olduğunu biliyoruz. Diploması, pısrık çocuğun kurtuluş yolu değildir. W.H. Auden'in diplomatlara dair söylediği gibi, "Kendi cazibesine bağlı konuda. Topraklar boşa gider, genç erkekleri katledilirdi."

Doğal olarak birçok Avrupalı, iyi bir uluslararası neden için savaşmaya ve hayatlarını riske atmaya hazırlar. Biz, Balkanlar'dan Ortadoğu'ya, Afganistan'a, Afrika'ya kadar; çatışmaları önlemeye ve barışı korumaya önemli ölçüde katkıda bulunduk. Ama eğer kamu harcamaları bir ulus devletin önceliklerinin işaretiyse, o zaman birçok üye devletin güvenlik güçleri için harcadığı miktar, askeri yeterliliği konuşlandırma yeteneğinin, Avrupa söyleminin önereceği kadar yüksek olmadığı izlenimini uyandırıyor. Biz savunmaya daha fazla para harcamaz, savunma tedarikini uyumlu hale getirmez ve gerçekte sahip olduğumuz askeri gücü kullanma konusundaki gerginliğimizden vazgeçmezsek, Avrupa'da bir süper sivil güç olmaktan öteye gitmemiz pek mümkün değil. Avrupa savunma bütçeleri daralıyor. Örneğin, Almanya GSYH'sinin yüzde 1,5'ini ordu için harcıyor ve bu bütçenin üçte ikisi de 130 bini sivil personele gidiyor. Dedemin ve babamın nesilleri, Almanların silahlı kuvvetlerine daha az para harcamasını istiyordu. Şüphesiz bu tercih edilesi bir durumdur ama Afganistan'da gördüğümüz gibi sonuçları da vardır.

Bu aynı zamanda, NATO'nun da rolü hakkında sorular yaratıyor ki, bana göre bu sorular; Gürcistan ile ilgili tartışmada ve Rusya'nın Güney Osetya'daki iğrenç askeri eyleminin tetiklediği NATO'nun genişlemesi konusundaki tartışmalarda da sorulabilir.

Bazıları, NATO'nun genişlemesi hakkında sanki tenis kulübü üyeliği tartışılıyormuş gibi konuşuyor. Bu, sonucu ölüm kalım meselesi olacak konulara bağlılıkların olduğu bir askeri ortaklık. NATO'nun günümüzdeki işlevi nedir? Cephe hattı nerededir? Bir güvenlik açığı yaratma korkusuyla sonlandırmaktan endişe ettiğimiz NATO, sadece Sovyet komünizminin başarılı mağlubiyetinin yadigarı mıdır? Benim için bu kesinlikle tartışmanın bir parçası. NATO'dan kurtulmak, riskli bir girişim gibi gözüküyor. O olmadan Avrupa'nın askeri çözümlere katkısının daha da zayıf olacağını zannediyorum. Avrupa Birliği, süper güç olan ortağının katılmak istemediği kimi zamanlardaki egzersizleri, kesinlikle üstlenme baskısı altında kalırdı. Bu durumlarda, Avrupalılar, ABD'nin organizasyonunun ana askeri gücü olarak NATO'nun kullanımına sunduğu varlıklardan faydalanamazdı. NATO olmadan Avrupa, gereksiz yere çok büyük bir riske girmekle eşdeğer olurdu. Sanırım, Avrupa'da halen daha sessiz söylenebiliriz ama çokuluslu bir yönetim bile, daha sonra bizden desteklememizi istediği politikayı tek başına yapıyor. Afganistan'a ve Pakistan'a bakın. Bu, bir ölçüde bizim suçumuz.

Bu rolün bedelini ödemeye hazır olmadan, görevlilerimizi çalılıyarak dünya sahnesine büyük oyuncu diye göndermenin sonuçlarıyla yüzleşmek zorundayız. Haklı olarak, kendi ordularımız için Amerikalılar kadar elimizi cebimize atmaya hazır değilken, Amerikan liderliği hakkında, güvenlik konularında az çok tek taraflı diye söylenemeyiz. Bazen, kendimizi ABD'de birçoklarının bizi gördüğü gibi görmeye ihtiyacımız var. Cesaretle iş işten geçtikten sonra öğüt verenlerin haklılığı, bedelini ödeyecek kadar esneyemez. Eğer çok yönlü büyük bir Amerikan süper gücüne etkin bir ortak olmak istiyorsak, Avrupa ne yapmalı? Washington'ın bizden neler beklemeye hakkı var?

İlk olarak, öncelikli hedef kendi ekonomik iyileşmemizi, bu çalkantılı günlerin içinden çıkartarak, daha ileri taşımak olmalı. Bu konuda, her bir üye ülkenin kendi yönetimine düşen çok şey var. Bizim kitlesel olarak farkında olmamız gereken üç konu bulunuyor. Avrupa genelde, tarımın içler acısı istisnası dışında serbest ticaret tartışmalarının haklı tarafında oldu. Avrupa Birliği ve ötesinde, finansal korumacılığa ve ekonomik ulusalcılığa sürüklenmekten kaçınmamız zorunlu. Avrupa'nın en kayda değer başarısı olan tek pazarın çözülmesine izin vermek bir felaket olur. G20'nin serbest ticarete bağlılığı, dünya bankacılarının belirgin derece hata sapmasına düşerek gösterdikleri gibi, yalanlanıyor.

Bunun durması lazım ve Avrupa Birliği bunun durdurulması konusunda öncü olmalı. Avrupa'nın uzun dönem sorunu iki yönlü. Bence, Başkan Obama'nın en dikkat çekici açıklamaları, G20 nezdinde ABD'nin dünyanın geri kalanının sağladığı mal ve hizmetlere dair oburca iştahlı günlerine bir son verme kararlılığıyla ilgiliydi. Eğer Amerika'nın dünyanın para harcayıcı ve son çare borç alanını döneminin gerçekten sonuysa, o zaman dünyanın büyümesini sağlayan motor ülkeler için başka yerlere bakmalıyız. Sermaye fazlası olan ülkelerle, sermaye açığı olan ülkeler arasındaki ilişki değişecek ve bu Avrupa'nın bazı yerlerinde hoş karşılanacak bir durum olmayacak. Ne yüzyıl ortası itibariyle nüfusumuzdaki yüzde 20 azalmayla ne de işgücümüzün yaşlanması ve küçülmesiyle kendisi gösteren demografik sorunlarımızın sonuçlarıyla yüzleşmeye istekliyiz. Eğer üretkenliğimizi arttırmak ve büyüme hızımızı yükseltmek istiyorsak, işgücü piyasasına ve sosyal alanlara dair reformlar yapmamız gerekecek.

Olağanüstü iyi bir yaşam kalitemiz olduğu doğru ama Giuseppe Tomasi di Lampedusa'nın şahane romanı *Leopar*'da Tancredi'nin dediği gibi, "Eğer her şeyin olduğu gibi kalmasını istiyorsak, her şeyin değişmesi gerekecek." Mali olarak yeterince desteklenmeyen üniversitelerimizde araştırma ve geliştirmeye daha fazla yatırım yapmaya ihtiyacımız var. Tehlike şu ki; reform ve değişiklik olmadan kendimizi azalan bir nüfusla, dünyadaki üretim ve ticaretteki payın düşmesiyle, bir süper gücün dünyadaki esas ortağı olarak değerimizin azalmasıyla karşı karşıya bulacağız.

İkinci olarak, dış politikada ve güvenlik politikalarında esas yol, kıtamızda ve Avrupa Birliği'nin sınırları çevresinde istikrarı desteklemek olmalı. Daha önce Avrupa Birliği'ne üyeliğin arttırılmasında motivasyonun rolünden bahsettim. Barışçıl rejim değişimlerini ve demokrasiyi, refah kapitalizmini ve hukukun üstünlüğünü teşvik eden genişleme en başarılı dış politikamız oldu. Bazen, genişlemenin politik cazibesinin, aday ülkenin uyum sağlaması gereken kriterlerin önüne geçmesine izin verdik. Bu, yolsuzluk ve örgütlü suçların halen sorun olmaya devam ettiği Romanya ve özellikle Bulgaristan'da böyle oldu. Ama genel olarak genişleme çok başarılı oldu ve adaylık beklentisi Balkanlara istikrar getiren politik sürecin tam ortasındaydı. Bu politikanın hız kaybetmesine izin verirsek, çok büyük bir hata yapmış oluruz. Hırvatistan hâlihazırda tam üyelik için görüşmelerde. Makedonya'nın adaylığı her ne kadar Yunanistan ve Makedonya'nın ülkenin adıyla ilgili girdiği zeki gözlemcilerin aşırı derece çocuksu olarak göreceği bir tartışma yüzünden gecikse de kabul edildi. Güneydoğu Avrupa'nın diğer ülkeleri adaylık öncesi durumun çeşitli safhalarında, bürokratik olarak istikrar ve işbirliği denen bir süreç tarafından kuşatılmış durumda.

Burada dikkate alınacak iki etken var. Avrupa Birliği'nin bu ülkelerin üyelik bakış açısına sağlam şekilde bağlı kalması gerekiyor. Eğer olur da varolan üye ülkelerin bu konuda ciddi olamadığına inanırlarsa, reform yapma arzuları zayıflayacaktır. İkinci olarak, Avrupa Birliği üyelik şartları konusunda sert olmalı ama adaletsiz olmamalı. Örneğin, Bosna Hersek'in düzgün işleyen bir ulusal hükümeti olması gerekiyor. Mesela, oradaki yüksek temsilcinin gerektiğinde maaşlarını dondurarak, şu anki politik felçten sorumlu politikacılara karşı daha sert yaptırımlar uygulaması gerekiyor. Sırbistan'ın uluslararası hukukun üstünlüğüne olan sarsılmaz bağlılığını göstermesi ve Mitrovitsa'nın kuzeyinde Kosova'nın ayrılıkçılığını açık açık teşvik etmesine bir son vermesi gerekiyor. Maalesef bu iş zorlaşıyor gibi gözükse de, Brüksel'in Washington'ı, Balkanlar'daki bu ağır yükü Avrupa Birliği'nin tek başına omuzlamasına ikna etmesi gerekiyor. Bu bölgede olup bitene, son zamanlarda bazı üye ülkelerin vermeye hazır olduklarından, daha uzun süreli dikkat vermeleri gerekli. Bir konudan sıkılıp işi doğru dürüst tamamlamadan devam etmek, dış politikanın en kötü huyudur. Güneydoğu Avrupa'da daha yapılacak çok şey var.

Genişlemeye dair en büyük endişem, Brüksel tarafından 50 yılı aşkın süredir Avrupa'nın bir parçası olan ve o nedenle de olası bir Avrupa Birliği üyesi kabul edilen Türkiye'ye dair. Bu süre boyunca Türkiye modern ve giderek refahı artan bir Avrupa demokrasisi olarak, statüsünü sağlamlaştıran reformları başarılı bir şekilde gerçekleştirmeye çalıştı. Türkiye'nin üyelik arzusu, aslında Amerika'nın sürekli duyarsızlığıyla karşılaştı. Bu duyarsızlık da en uç nokta, Irak'ın istilasına giden dönemde gerçekleşti. Daha önce bu kürsüde konuşmuş ve Türkiye'nin Avrupa Birliği

arzusunu destekleyen bir yönetimin parçası olan Amerika'nın Savunma Bakan Yardımcısı, Türkiye'nin savaş için Amerikan üssü olarak kullanılmasına dair Meclis'in açık ret kararını çığnemediği için, Türk generalleri azarlamak üzere Ankara'ya uçtu. Ama biz de Avrupa da zaman zaman neredeyse aynı derece duyarsızca davrandık. *BBC*'nin Avrupa Editörü Mark Mardell'in bir kaç yıl önce biraz da abartarak söylediği gibi, Türkiye'nin yapması istenen reformlar üyelik öncesi İngiltere'den Hindistan'daki davranışı için özür dilemesini, Kuzey İrlanda politikasını değiştirip Cebelitarık'ı geri vermesini söylemek gibi.

Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyeliği zor bir soru, bunun nedeninin bir parçası da bizim Avrupa'da konunun karmaşıklığını arttırmış olmamız. Örneğin, Kıbrıslı Rumların, Türk komşularıyla BM gözetiminde bölünmelerini bitirecek bir anlaşmaya varacakları anlayışıyla, bölünmüş bir Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyesi olmasına izin verdik. Avrupa Birliği'nin parçası olduktan sonra, o zamanki Kıbrıs Rum Hükümeti, Avrupa Birliği Komisyonu üyesinin Ada'ya bunun avantajlarını açıklamak için gelmesini bile engelleyerek, bu anlaşmadan çekildi.

Bence, bu denli önemli olan Türkiye'nin üyeliğinin, bu tür davranışlarla genelin içine katılması, akla hayale sığacak gibi değil. Benim bu konudaki duruşum hep açık oldu ama bunu burada uzun uzadıya konuşmak istemiyorum. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği Avrupa için ekonomik ve politik olarak çok faydalı olacaktır. Türkiye, genç ve dinamik işgücüsüyle ve ekonomik potansiyeliyle Avrupa ekonomisinin güçlenmesine yardım edebilir. Politik olarak, Türkiye'nin üyeliği Avrupa'ya sadece kendi bölgesinde değil, bölgesinin dışında da saygınlık kazandıracaktır. Bu konunun Avrupa'nın geleceği için belirleyici konulardan biri olduğuna inanıyorum. Eğer ki, Türkiye'yi her testin geçildiği görüşmelerin sonunda reddedersek, kayda değer bir küresel güç olmayı defterden silebiliriz. Türkiye, bu süreci kolaylaştırabileceği gibi zorlaştırabilir de.

Gelecek birkaç ayda reformlar, Kıbrıs ve Ermenistan konusunda alınacak büyük kararlar, önümüzdeki birkaç yılın gidişatını belirleyecek. Türkiye, açık olarak nasıl bir ülke olmak istediğini, ilerleyeceğini mi yoksa geri mi gideceğini seçmek zorunda. Umarım, son yıllardaki başarılarını temel alarak, daha başarılı, cesur bir ülke olma yolunda devam etmeyi seçer. Türkiye, birinci lige layık bir ülke ve birinci ligde de oynaması gerekiyor. Türkiye'nin baktığı açıdan, Avrupa Birliği ve bazı üyeleri ikiyüzlü, önyargılı, şaşkın ve ağır hareket eder şekilde görülebilir. Türkiye'nin de aynı biçimde davranmaktan kaçınması gerek. Umuyorum ki, Türkiye Avrupa'daki dostlarına, Avrupa'ya destekleme savaşını kazanmak için gerekli inandırıcılığı sağlar. Reformlara devam etmek açık sözlü rakiplere kolaylık sağlayacaktır, ayrıca Türkiye için de iyi olacaktır. Türkiye'nin, Avrupa Birliği sürecinin 2000'li yıllardaki yedi yıl büyüme içeren canlanmada oynadığı rolü hafıfsemediğini sanmıyorum.

Türkiye'nin Avrupa Birliği stilinde kural ve düzenlemelere doğru yol alması fikri, yatırımcılara güven duygusu verdi, yabancı yatırım sel gibi aktı. Türkiye'nin komşuları Avrupalı ve modernleşen bir ülkeyle ilgililer. Körfez bölgesinden yatırımcılar, Avrupa Birliği başkentlerinde gördükleri güvenli iş ortamını arıyor. Kıbrıs konusunda, Türkiye son beş yılda ortaya çıkan çözüm şansını yakalama konusunda iyi şeyler yaptı. En iyi sonuç, şu anki konuşmalardan sonra tam bir çözüme ulaşmak olacak.

Eğer bu başarılı olmazsa, Türkiye ve Avrupa Birliği yakınlaşma sürecini bu konunun bloke etmesinden kaçınarak, limanların ve havaalanlarının açılmasıyla Kıbrıslı Rumlarla ilişkilerin normalleşmesini şart koşan Ankara Anlaşması'nın ek protokolünün altında bir ilerleme yolu aramalı.

Bu ne kadar zor olursa olsun, geçen ay Ermenistan ile imzalanan protokoller geleceğe yönelik atılmış çok önemli bir adımdı. Ermenistan sınırını kapalı tutmanın, Ermenistan'ı Dağlık Karabağ konusunda taviz vermeye ikna etme yönünde hiçbir etkisi olmuyor ki bu, Avrupa Birliği üyesi ülkelerinin Azerbaycan Hükümeti'ni ikna etmek yönünde yapması gereken bir nokta. Eminim ki; Türkiye, Avrupa demokrasilerindeki seçmenlerini, Avrupa Birliği kurallarına uygun oynadığına ve Birliğin istenen bir dostu, ortağı ve üyesi olduğuna ikna etmek zorunda olduğunun farkındadır.

Türkiye içeri girmek için giriş kapısını şangırdatan bir yabancı yerine, gözcü bir Avrupa Birliği üyesi gibi davransa daha ikna edici olur. Bu, Türkiye'nin üyeliğini göçmenlik, ekonomik memnuniyetsizlik ve kültürel sürtüşmelerle ilgili sorunları şamar oğlanı gibi kullanan Avrupa'daki popülist politikacılara üstünlük sağlayarak kazanabileceğimiz bir tartışma. Bu mesele, üyelik görüşmelerinin duvara çarpmasına veya durma noktasına gelmesine izin veremeyeceğimiz kadar önemli.

Amerika Birleşik Devletleri ile ortaklığımızın geliştirilmesinde kısaca değineceğim diğer iki jeostratejik önceliğimin her ikisi de, Türkiye'nin de önemli rol oynayacağı meseleler. Avrupa'nın son on yılda en büyük politik hatası, Rusya konusunda ortak ve tutarlı bir tavır almadaki yetersizliği oldu. Avrupalı üye devletler, Rusya ile enerji konusunda ikili anlaşmalar yaptı ve Moskova bunları politik ajandasını ilerletmek için kullandı. Gazprom, Rusya'nın sınırları çevresinde Rusya'nın etkinlik alanını güvence altına alan ve özellikle doğalgaz sağlayıcısı olarak çok da güvenilir olmayan tekeline Avrupa'nın bağımlılığını arttıran başlıca temsilci haline geldi. Avrupa Birliği'nin en azından hem politikleşmiş hem de belirsiz bir kaynağa bağımlılık konusunda, tehlikenin farkına varmaya başlamış olabileceğine dair işaretler var. Avrupa'nın Rusya'ya bağımlılığını azaltacak, herhangi bir ciddi politika, enerji şebekeleriyle birleştirilmiş Avrupa içi bir enerji piyasasının yaratılmasını ve enerji tekellerinin yıkılmasını gerektiriyor. Avrupa Komisyonu, bu amaçla akla yatkın öneriler getirdi ama özellikle ayrıştırma konusundaki önerileri kabul etmesi bazı üyelere aşırı derece ağır geldi. Avrupa'nın her tür değişimi reddettiğini söylemeye bile lüzum olmayan Rusya ile daha etkin bir şekilde başa çıkmasını mümkün kılacak, piyasalar için daha uygun bir enerji sektörü yaratmanın başka yolları da vardır.

Avrupa enerji politikası için diğer hedef, Avrupa Birliği bürokratlarının Güney Enerji Koridoru olarak adlandırdığı, Hazar enerji kaynaklarının Avrupalı tüketiciler için güven altına alınmasında daha hızlı bir ilerleme olmalı. Enerji fiyatlarındaki düşüş, Rusya'nın saldırgan ve fazlasıyla politik enerji kullanımının etkisini bir miktar azalttı ama harekete geçmezsek, Gazprom'un tankları yine Avrupa bahçelerinde gezmeye başlayacak. Rusya'nın komşularına kabadayılık taslama gücünü dizginlemek istiyorsak, Rusya ile iyi bir ilişkimiz olsa iyi olur.

Son olarak, Avrupalılar olarak Akdeniz komşuluğu üzerine oynamamız gereken daha karışık bir role değinmek istiyorum. Filistin ve İsrail hakkında birbirimizle ve Akdenizli ortaklarımızla konuşarak çok vakit harcıyoruz. Bu kimin yararına? Eğer anlaşma olursa işe yarayabilecek kalın bir çek defterimiz var. Ama ABD'nin işin içinde olmadığı Bush yıllarında, barış arayışı konusunda bahse değer herhangi bir işe yarayan rolümüz olmadığına göre, ne kadar uğraşırsam uğraşayım, şimdi siz tekrardan işin içine girdiğinizde, ne gibi işe yarar bir rol oynayabiliriz söylemek zor. Bu üzücü hal ortada. Hamas'ın muhtemelen ilk etapta desteği ve katılımı olmadan hiçbir anlaşmaya varılamayacağına dair gayet açık durumu, herkesin önünde belirtmek konusunda bile çekimser gözüküyoruz. Bu, ulusal birliğe sahip bir hükümet için Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un belli ki anladığı bir durumdu.

Korkarım ki, birkaç yıldır Avrupa'nın Ortadoğu politikası sadece dörtlünün yeni bir toplantısından ibaretti. Amr Moussa'nın dediği gibi üçlüsü olmayan bir dörtlü. Bölgenin diğer yerlerinde ise Akdeniz Birliği'nin, -ne kadar talihsiz bir şekilde sürdürülmüş de olsa-, Başkan Bush'un doğru tanımladığı özgürlük gündemini sürdürmesi için, şu an benzer bir şeye dönüşen Barselona sürecini de kesinlikle kullanmamız gerekiyor. ABD ve Avrupa demokrasi hakkında konuşuyor ama Arap ve Müslüman ülkelerde otokratların yerine sakallı adamların geçmesinden endişe duyarak, Arap istisnasını görmezlikten geliyor.

Müslüman dünyanın sivil toplum, çoğulculuk ve demokrasi için verimli bir toprak olmadığı düşüncesini ne kadar uzun süre sürdürürsek, sakallı adamların daha da aşırılaşacağı ve sonunda daha büyük bir çoğunluk tarafından seçimleri kazanacağı da o derece kesin olur.

Avrupa'nın Akdenizli ülkelerle ortaklığı, iyi yönetim ve insan haklarına ortak bağlılıkla belirlenmiştir. Bunun üzerinden hareket etmeye başlamamız gerekir. "Hayatta umduğunu ve istediğini ya alırsan diye dikkatli olmak gerekir" şeklinde eski bir deyiş vardır. Avrupa'ya da olan budur. Hayallerimizin Amerikan Başkanı'na sahibiz, artık kendimizi Başkan Bush'tan farkımız üzerinden tanımlayamayız. Söylediğim gibi bu, Avrupalıların çok işine geliyordu. Dünya sahnesinde ne olmak istediğimiz bulmacasının bir şekilde çözümü gibi. Nerede durduğumuzu biliyorduk ve onunla olmadığımızı inanarak söyleyebiliyorduk. Ama bitkin bir şekilde iç çekip, "Keşke Beyaz Saray'da çok taraflı biri olsaydı da, dünyanın sorunlarıyla uğraşmanın yapıcı sorumluluk alma işine koşturabilseydik..." dediğimiz zamanlar geçti. Şu an Washington'da böyle bir politik lider var ve su üzerinde yürüyemese de, belli ki üzerine uzun köprüler kurabiliyor. O zaman, Avrupalılar kalasların üzerinde ne kadar ilerleyebilecek ve eğer suyun kendi tarafımızda yaygaracı ama gergin ve bölünmüş bir şekilde durursak sonuç ne olacak? Belki bir dahaki sefer vahiy geldiğinde Başkan Barack Obama bir iki Avrupalının ayağına basar da, Avrupa'nın liderlerinin onun yanında durarak fotoğraf çektirmek için gireceği telaşı engeller.

Teşekkürler.